

زوجیت اشیاء در سوره یاسین

مسعود انصاری

چکیده

از شگرف‌ترین آیات الهی، آیاتی هستند که زوجیت اشیاء و موجودات را بیان می‌دارند. و شگرف‌ترین آن هم آیه ۳۶ سوره مبارکه یاسین می‌باشد. با ملاحظه آیات قرآنی در می‌یابیم که خداوند متعال در برخی آیات از زوج بودن نباتات و در برخی دیگر از زوجیت تمامی موجودات سخن می‌گوید. در این مقاله برخی آیاتی که در آنها به زوجیت اشیاء اشاره شده با محوریت آیه ۳۶ سوره مبارکه یاسین مورد توجه و بررسی قرار می‌گیرند. کلید واژه‌ها: یاسین، زوجیت، اشیاء، موجودات.

آیات قرآنی و زوجیت موجودات

یکی از شگرف‌ترین آیات الهی که زوج بودن موجودات را بیان می‌کند؛ آیه ۳۶ سوره مبارکه «یس» است که می‌فرماید: «سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُثْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ» (یس، ۳۶/۳۶)؛ «پاک است ذاتی که همه ازواج را آفرید، از قبیل آنچه زمین می‌رویانند و از [جنس] خودشان [انسان‌ها] و از آنچه نمی‌دانند». این موضوع

زمانی بهتر فهمیده می شود که آیات مرتبط با آن نیز به دقت مورد بررسی و پژوهش قرار گیرد، چنان که خداوند متعال می فرماید: «الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِّنْ نَّبَاتٍ شَتَّىٰ» (طه ۵۳/۲۰)؛ «کسی که زمین را برای شما زیراندازی ساخت و در آن برایتان راه هایی هموار کرد و از آسمان آبی فرو فرستاد، آنگاه با آن از هر گونه گیاه گوناگون برآوردیم».

و می افزاید: «كُلُوا وَارْعَوْا أَنْعَامَكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النَّهْيِ * مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَىٰ» (طه، ۵۵/۲۰-۵۴)؛ «[مقرر داشتیم که:] بخورید و چهارپایانتان را بچرانید، بی گمان در این امر برای خردمندان نشانه هاست، شما را از آن آفریدیم و شما را در آن باز خواهیم گرداند و بار دیگر شما را از آن بیرون خواهیم آورد».

و می فرماید: «فِيهَا مِنْ كُلِّ ثَمَرٍ أَثَرٌ * قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ * لَا يَأْتِيهِ سِنٌ وَلَا نَوْمٌ * لِيَسْأَلَنَّ عَنْ حِثِّ الْبُيُوتِ وَلَهُ السُّلْطَانُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» (الرحمن، ۵۵/۵۳-۵۲)؛ «در آن باغ از هر میوه ای دو زوج است، پس کدام یک از نعمت های پروردگارتان را انکار می کنید؟».

در آیه ای دیگر می فرماید: «وَمِن كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ» (الذاریات، ۴۹/۵۱)؛ «و از هر چیزی دو زوج آفریدیم، تا شما پند گیرید».

ملاحظه می شود که خداوند متعال در برخی از آیات از زوج بودن نباتات و در برخی دیگر از زوج بودن تمامی موجودات سخن می گوید. دکتر داود سلمان السعدی، در شرح این آیات می نویسد: خداوند یکتا، همه چیز را از دو نوع آفریده است، چنان که به هر کدام از آنها نظر شود، نمی توان وجود آن را بدون در نظر گرفتن زوج آن تصور کرد، زوجی که از یک جهت با او همخوانی و از جهتی دیگر با او تضاد دارد، اما پس از درنگ در آن، ملاحظه خواهیم کرد که همان - زوج هر یک از آنها - یک نیمه وجود اوست و آن را تکمیل می کند، و این پیوستگی در حدی است که حتی نمی توان برای هر کدام از آنها بدون در نظر گرفتن دیگری حیاتی تصور کرد - ادامه حیات و تولیدمثل هر کدام از آنها در گرو وجود دیگری است - . اگر زوج نرینه نباشد، مادینه را توان ادامه دادن به هستی خود نیست و عکس این

قضیه هم درست است. خداوند متعال انسان‌ها، جانوران و گیاهان را از دو نوع پیش گفته آفریده است و در حقیقت از این طریق، زندگی استوار می‌گردد و حیات ادامه پیدا می‌کند.

در این رابطه باید به مباحث زیر عنایت شود:

الف: امروزه بر بشر معلوم شده است که کروموزم‌ها بر دو نوع هستند: ۱. کروموزم‌های جسدی ۲. کروموزم‌های جنسی.

ب: یک نیمه هر یک از کروموزم‌ها از جنس مذکر و نصف دوم آن از جنس مؤنث می‌آید.

ج: کروموزم‌های جنسی نیز خود بر دو نوع هستند: ۱. مذکر «Y». ۲. مؤنث «X».

د: مغناطیس دو قطب دارد: ۱. شمالی. ۲. جنوبی.

هـ: اتم به عنوان کوچکترین ذره یک عنصر از نوترون و پروتون تشکیل می‌شود، آنگاه

اصناف اتم خود بر دو نوع است.^۱

امروزه ثابت شده است که فرمانرو تک زیان، اگر چه به طریق غیرجنسی، اما دو تایی تولید مثل می‌کنند. در این باره در دایرة المعارف دانش بشر آمده است: باکتری‌ها و سیانو باکتری‌ها - جلبک‌های سبز و آبی - این سلسله را که شامل تقریباً ۵۰۰ گونه مختلف است را تشکیل می‌دهند. اینها موجوداتی هستند که تک یاخته، گاهی به صورت زنجیره‌ای یا رشته‌ای، و بسیار ریز - اندازه هر یاخته کمتر از ۱۰ میکرومتر است؛ یعنی: کمتر از یک صدم میلیمتر - ماده ژنتیکی به صورت حلقه منفردی از DNA «اسید دی اکسی ریبونو کلئیک» در سیتوپلاسم آزادانه شناورند. این موجودات به شکل غیرجنسی و از طریق ساده دو تایی تولید مثل می‌کنند و اکثر آنها در شرایطی که مقدار اکسیژن بسیار ناچیز باشد، دوام می‌آورند.^۲ گیاهان، جانوران چند یاخته‌ای هستند که از یاخته‌های محصور در دیواره سلولوزی سخت تشکیل شده‌اند. این جانوران گذشته از رنگدانه‌های دیگر دارای کلروفیل a و b هستند و توانایی فتوسنتز دارند. رویان یا جنین که در نتیجه تولید مثل جنسی به وجود می‌آید در میان بافت تغذیه کننده‌ای قرار دارد. در چرخه زندگی تناوبی بین نسل‌ها، پلوئید - دارای یک مجموعه کروموزوم - که گامتوفیت نام دارد، و نسل دیپلوئید - دارای دو

مجموعهٔ کروموزم - که اسپوروفیت نامیده می شود، وجود دارد. گیاهان به دو شاخه تقسیم می شوند: خز گیاهان و آوندیان. ۳

اما دربارهٔ اتم باید دانست که جی جی تامسون در سال ۱۸۱۷م الکترون را کشف کرد و پس از آن معلوم شد هسته اتم در بردارندهٔ پروتون ها و نوترون ها هستند. در این باره در دایرة المعارف دانش بشر آمده است: به استثنای اتم هیدروژن که فقط یک پروتون دارد، هسته های اتم حاوی آمیزه ای از پروتون ها و نوترون ها هستند که به آنها نوکلئون می گویند. بار پروتون مثبت است و از لحاظ بزرگی برابر است با بار منفی الکترون. نوترون از لحاظ ابعاد مشابه پروتون است، اما از لحاظ الکتریکی خنثی است. جرم هر کدام تقریباً ۱۸۳۶ برابر جرم الکترون است «جرم سکون الکترون برابر 3×10^{-31} است». پروتون ها و نوترون ها به وسیله نیروی قوی هسته ای محکم به هم دیگر مقید نشده اند، و این نیرو بر نیروی دافعه الکترومغناطیسی میان پروتون های مثبت که بسیار ضعیفتر است، غلبه می کند....

توان هسته ای که ناشی از دو فرآیند شکافت و هم جوشی است و هر دو فرایند واکنش هسته ای را تشکیل می دهند، در فرایند شکافت، هسته بزرگی چون اورانیوم-۲۳۵ (^{235}U) به دو هسته کوچکتر شکافته می شود که انرژی های بستگی آن از اورانیوم اصلی بیشتر است. از این رو، در این فرایند انرژی آزاد می شود، فرآیند شکافت در راکتورهای هسته ای و سلاح های اتمی به کار می رود. علاوه بر اورانیوم ۲۳۵، ایزوتوپ های دیگری نظیر پلوتونیوم - ۲۳۹ وجود دارد که به هسته های کوچکتر شکافته می شوند.

در فرآیند هم جوشی، دو هسته کوچک به همدیگر جوش می خورند تا دو ذرهٔ یکی بزرگتر و دیگر کوچکتر از هسته های اولیه تشکیل دهند. معمولاً یکی از این دو به اندازهٔ کافی مفید است و مقدار زیادی انرژی آزاد می کند.... ۴

بر مباحث پیش گفته این حقیقت را نیز باید افزود، هر چند در ساختار مادی تشکیل دهنده اجزای هستی درنگ شود، رازهای شگرفی از زوجیت چیزها - موجودات - بر انسان معلوم شده و یا می شود، به عنوان مثال در ساختار معین آب، یک اتم اکسیژن به طریقی

شیمیایی با دو اتم هیدروژن پیوند خورده است و آن را با فورمول H_2O نشان می دهند. نمک طعام سدیم کلرید، $NaCl$ دارای اتم های سدیم (Na) و کلر (Cl) است که به هم پیوند خورده و نمک شبکه بی نهایت سه بعدی تشکیل داده اند.^{۵۰}

جالب جذب شدگی و در پیوند قرار گرفتن این زوج هاست که اغلب امکان تشکیل تولید را به آنها می دهد، مانند جذب شدن نرو ماده به همدیگر و نیز نمونه های بسیار مصادیق ترکیبی موجودات که احصای آن بیرون از حوصله این گفتار است، ضمن آن که دوئیت در قوانین و موجودات و مقررات حاکم بر هستی بسیار فراوان است، مانند آن که سفید در برابر سیاه، زیبایی در برابر زشتی، برخی قطب ها در برابر همدیگر، روز در برابر شب، شرق در برابر غرب، بالا در برابر پایین، نیک در برابر بد، طول در برابر عرض، تاریکی در برابر روشنایی، سرما در برابر گرما و دیگر مصادیق متضاد که تنها از دو مصداق برخوردار هستند.

نکته ظریف در زوجیت موجودات

نکته ظریفی که در زوجیت موجودات نهفته است، اشارت غیرمستقیم آن به یکتایی خداوند متعال است، به عنوان مثال وجود انسانی را در نظر بگیرید که دو جنبه مادی و غیرمادی - روحی، روانی، نفسانی - دارد. و جنبه مادی آن هم ترکیبی زوجی دارد که پیشتر به بخشی از آن اشاره شد. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

برای پیدایی موجودی با ماهیت انسان تحقق هر دو جنبه آن در گرو وجود دیگری است که نیاز را ذاتی انسان و هر موجود دیگری قرار می دهد، جز ذات خداوندی که به هیچ چیز و هیچ کس نیازی ندارد و با این نکته، این گفتار را هم به پایان می بریم و تنها آن آیه مبارکه را به یاد می آوریم که در عین شگفتی می فرماید: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ» (فاطر، ۱۵/۳۵)؛ «ای مردم، شما همگی به خدا نیازمند هستید و خداست که بی نیاز و ستوده است». و نیز می فرماید: «وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ» (محمد، ۳۸/۴۷)؛ «خدا توانگر و شما نیازمند هستید». که این آیه در دلالت بر فرد بودن و بی همتایی

خداوند که در بی نیازی او متجلی می شود و نیازمند بودن انسان که یکی از جنبه هایش نیاز او به زوج در همه مراحل هستی اش است، روشنگرانه تر است. فتبارک الله. أحسن الخالقین .

۱. اسرارالکون فی القرآن/ ۲۴۱ .

۲. دائرة المعارف دانش بشر، ۱/ پ- ۵ .

۳. همان/ پ- ۸ .

۴. همان/ ت- ۳۷ .

۵. همان/ ت- ۷۸ .